

Tautosakos darbų 61-asis tomas pradamas ilgamečio žurnalo redaktorių kolegijos pirmininko akademiko Leonardo Saukos, šiais metais švenčiančio gražią 90-ies metų sukaktį, pasveikinimu.

Mokslo straipsniai skelbiami keliuose skyriuose. Pirmajame iš jų – „Dainavimo sociokultūrinės reikšmės ir slinktys“ – publikuojamas Jurgos Sadauskienės straipsnis „Liaudies dainos kanoninė samprata: nuo XVIII a. iki šių dienų“, kuriame apžvelgiami dainuojamąją tautosaką tyrusiųjų pasisakymai tradicinių lietuvių liaudies dainų vertės klausimais skirtingais istoriniais laikotarpiais ir stebima, kaip keitėsi mokslininkų požiūris į šį dainuojamąjį žanrą. Kitos dvi tyrėjos atsigręžia į specifinę lietuvių sovietinių tremtinių ir politinių kalinių dainų temą, vis dar papildančią naujais šaltiniais bei pastaraisiais metais vėl aktyviai ir įvairesniais aspektais nagrinėjamą. Modesta Liugaitė-Černiauskienė, pasitelkusi antropologų Arnoldo van Gennepo, Victorio Turnerio įtvirtintą liminalumo koncepciją, savo straipsnyje paaiškina namų ir tėvynės netekusių lietuvių tremtinių kūrybiškumo proveržį per Antrąjį pasaulinį karą ir pokariu. Romantizmo apraiškų to paties laikotarpio partizanų, jų rėmėjų, politinių kalinių ir tremtinių sukurtose dainose ieškoma Austės Nakienės straipsnyje, kuriame pokariu kilusių naują šio stiliaus bangą autorė siūlo vadinti liaudiškuoju romantizmu. Lina Petrošienė gilinasi į kol kas tyrėjų dėmesio nesulaukusį lietuvių dainų tradicijos aspektą, kai, bemaž išnykus vietiniams Mažosios Lietuvos regiono gyventojams, senąją dainavimo tradiciją imasi gairinti ir puoselėti šiame krašte apsigyvenę kitų regionų atstovai bei jų palikuonys, susibūrę į scenos kolektyvus. Eglės Gelažiūtės-Pranevičienės straipsnis „Autentiškumo slinktys: elektroninė šokių muzika kaip tarpė šiuolaikinei folkloro raiškai“ skiriamas ryškiausių postfolklorinės elektroninės muzikos kūrėjų darbams aptarti. Autorės dėmesio centre – jų stilistinis savitumas, išryškėjęs jungiant du kūrybinės medžiagos laukus – šiuolaikinį ir senąjį. Ji teigia, kad tokia jungtis lemia naujas autentiškumo pajautas. Autentiška tampa ir tęsiama, praktikuojama bei naujomis raiškėmis praturtinama folkloro tradicija, ir naujai atrastais senosios kultūrinės vertės aspektais kūrybingai prisodrinta elektroninė muzika.

Skyriuje „Ideologiniai folkloro kontekstai“ Bronė Stundžienė analizuoja sovietmečiu pradėto leisti Lietuvių liaudies dainyno sąvado ideologinių kontekstų įtaką jo ilgalaikiam skelbimo procesui (2020 m. sukako 40 metų nuo pirmojo Dainyno tomo pasirodymo; iki šiol išėjo 25 tomai). Lina Būgienė imasi bendresnės, Lietuvoje dar

menkai aktualintos folkloro ir politikos santykių temos „Folkloras ir politika: prigimtinės sąsajos ir įsišaknijusios stigmatos“. Autorė ieško atsakymo į klausimą, kodėl politinė folkloro ir jo tyrimų prigimtis vis dar neretai yra ignoruojama ar stigmatizuojama.

Su rubrika „Pasaulėvaizdžio ir tapatybės tyrimai“ dedami du straipsniai, kuriuose virtuvės rakando – puodo – įvaizdis abiejų autorių tyrimui pasitelkiamas kūrybiškai – kaip gyvenimo alegorijos ir tapatybių metaforos figūra. Aelita Kensminienė savo straipsniu „Lietuvių mįslės apie puodą – žmogaus gyvenimo alegorijos“ tęsia tarptautinio reiškinių – vadinamosios kančių serijos mįslėse – tyrimą, jau kurį laiką jos narpliojamą ir skelbiamą straipsnių cikle. Šįsyk tiriami visi žinomi dviejų mįslių, kuriose minimas puodas, variantai, taip pat įtraukiami tarptautiniai jų atitikmenys ir kitų žanrų tekstai. Jurgitos Senulienės moksliniame tekste keliamas tapatybės raiškos per maistą klausimas; tyrimo šaltiniais pasirinkusi spausdintas kulinarines knygas autorė siekia atskleisti pagrindinius lietuvių emigrantų mitybos įpročius ir jų kaitą.

Sukakčių skiltyje minint vokiečių kalbininko ir tautosakos rinkėjo Augusto Schleicherio 200-ąsias gimimo metines Jūratė Šlekonytė aprašo šios lietuvių kultūrai ir mokslui svarbios asmenybės veiklą, išskeldama jos nuopelnus lietuvių folkloro, ypač pasakų, sklaidai. 2021 m. paremiologei, buvusiai ilgametei Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto darbuotojai dr. Lilijai Kudirkienei sukako 80 metų. Šia proga ją kalbina Dalia Zaikauskienė („Kelias patarlių link“).

Skelbiamos 4 recenzijos, skirtos 2020 m. išleistoms knygoms. Susanne Österlund-Pötsch imasi vertinti Linos Būgienės parengtą straipsnių rinkinį *The Storytelling Human: Lithuanian Folk Tradition Today*, Marija Zavojalova aptaria Daivos Vaitkevičienės monografiją *Žydinti taurė: baltų gėrimai ir apeigos*. Daiva Vaitkevičienė supažindina lietuvių skaitytoją su Aivaro Lielbardžio parengtu akademinio latvių užkalbėjimų leidiniu, pristatydama plačią jo apžvalgą. Poeto, Vilniaus universiteto docento, eseisto ir visuomenininko Marcelijaus Martinaičio turtingą folklorinį palikimą aprėpiančią knygą *Lietuvių etnologijos etiudai: Senosios mūsų atminties atodangos nuodugnai apmąsto Jurga Sadauskienė*.

Kronikoje spausdinamos vos dvi COVID-19 pandemijos karantino suvaržyto mokslinio gyvenimo naujienos. Austė Nakienė informuoja apie sugrąžintą istorinį Lietuvių tautosakos archyvo pavadinimą, o Radvilė Racėnaitė apžvelgia nuotoliniu būdu įvykusių konferencijų – 13-uosius profesoriaus Norberto Vėliaus skaitymus, skirtus mitologės Marijos Gimbutienės 100-osioms gimimo metinėms.

The 61st volume of Tautosakos darbai / Folklore Studies starts with congratulations to the academy professor Leonardas Sauka, the long-time editor-in-chief of our journal, who celebrates his 90th birthday this year.

The research articles comprise several chapters. The first one is entitled “Sociocultural Meanings and Shifts in Singing” and starts with the article by Jurga Sadauskienė discussing the canonical concept of folksong from the 18th century until nowadays. The author surveys value statements by the researchers investigating Lithuanian folksongs at different historical periods and elucidates changes in the scholarly appreciation of this genre. The following two authors focus on a specific topic, namely, songs by the Lithuanian deportees and political prisoners of the Soviet times. This field of research keeps accumulating new sources and has acquired new angles and attracted active interest lately. Modesta Liugaitė-Černiauskienė uses the concept of liminality developed by anthropologists Arnold van Gennep and Victor Turner to explain the rise in creativity among the deportees and political prisoners, who had lost their homes and homeland during the WWII and afterwards. Austė Nakiėnė in turn engages in searching for manifestations of romanticism in the songs from the same period created by Lithuanian partisans, their supporters, political prisoners and deportees. The author suggests defining the new wave of this style originating in the postwar period as folk romanticism. Lina Petrošienė investigates the so far underresearched aspect of the Lithuanian folksong tradition: the revival and fostering of the songs from Lithuania Minor, which takes place thanks to the efforts of folk groups performing onstage and engaging members from various Lithuanian regions settling in this land after its original inhabitants have nearly died out. The article by Eglė Gelažiūtė-Pranevičienė is entitled “Shifts in Authenticity: Electronic Dance Music as Environment for Contemporary Folklore Forms” and discusses works by outstanding creators of the post-folklore electronic music. The author focuses on their stylistic uniqueness that manifests in combining two fields of creative material – modern and old. According to her, this combination yields new authentic sensations, since both the folklore tradition that is continued, practiced and enriched with new expressions and the electronic music that is creatively infused with newly discovered ancient cultural values could be regarded as authentic.

Next chapter deals with ideological contexts of folklore. Here, Bronė Stundžienė analyses the impact of ideological environment on the long-term process of editing

and publication of the multivolume Book of Lithuanian Folk Songs that started during Soviet times (between 1980 and 2020, twenty five volumes were published). Lina Būgienė tackles the general issue of relationship between folklore and politics that is heavily underresearched in Lithuanian folkloristics. In her article “Folklore and Politics: Inherent Connections and Entrenched Stigmas” the author attempts answering the question why political nature of folklore and its research is still largely ignored or stigmatized.

Under the title “Studies of Worldview and Identity” two research articles are published, creatively engaging the image of a kitchen utensil – namely, the pot, which is regarded as an allegory of a human life or a metaphoric expression of identity. The article by Aelita Kensminienė “Lithuanian Riddles of the Pot as Allegories of the Human Life” is a continuation of her research cycle dealing with an international phenomenon – the so-called series of suffering in the riddles. Currently she analyses all the available variants of the two Lithuanian riddles mentioning the pot, also engaging international parallels and texts belonging to other genres. Jurgita Senulienė focuses on identity expression through food. Employing the published cookbooks as sources for her research article, the author attempts revealing the essential eating habits of the Lithuanian emigrants and their change.

Celebrating the 200th anniversary of the German linguist and folklore collector August Schleicher, Jūratė Šlekonytė discusses aspects of his activities that are important to the Lithuanian culture and humanities, particularly highlighting his efforts in spreading the Lithuanian folklore, especially folktales. In 2021, the paremiologist and former researcher of the Institute of Lithuanian Literature and Folklore Lilija Kudirkienė celebrates her 80th birthday. She is interviewed by Dalia Zaikauskienė and describes her way into the proverb research.

In this volume, four reviews of the books published in 2020 are included. Susanne Österlund-Pötzsch discusses the collection of articles edited by Lina Būgienė, *The Storytelling Human: Lithuanian Folk Tradition Today*. Marija Zaojalova reviews the monograph by Daiva Vaitkevičienė on the Baltic drinks and rituals. Daiva Vaitkevičienė introduces to the Lithuanian readers the academic edition of the Latvian charms edited by Aivars Lielbārdis, presenting its detailed survey. The rich folklore legacy of the poet, senior lecturer at the Vilnius University, essayist and public activist Marcelijus Martinaitis, constituting the book “*Studies in Lithuanian Ethnology: Exposures of Our Ancient Memory*” is discussed in detail by Jurga Sadauskienė.

The chronicle comprises just two events taking place in our academic life, severely restricted by the quarantine imposed due to the COVID-19 pandemic. Austė Nakienė informs of the restored historical name of the Lithuanian Folklore Archives, and Radvilė Racėnaitė surveys an online conference – the 13th “*Readings of Professor Norbertas Vėlius*”, dedicated to the 100th anniversary of mythology researcher Marija Gimbutienė.